

OBRAZY Z OKOLÍ DOMAŽLICKÉHO

ŘEČ TAKOVÝCH PÁNŮ, JAKO SE NEDÁVNO JEDEN v „*Prager Zeitung*“ vyskytl, jde lehce od huby, ale není v ní velkého požehnání. Máme prospíšit, abychom se jen německy naučili a česky zapomněli, z toho že vzejde pravá blaženost. Ano, jen kdybychom se tím neodloučili od převeliké části národu našeho, která od nás poučení a osvícení očekává. Zeptejte se jen sedláka, který má Němce za ouředníka, podívejte se do vesnic, kde se všechno po německu vyjednává i ohlašuje, a podíváte se zmatkům a procesům, jaké z německých svatebních a jiných smlouv povstaly. Ovšem, kdyby alespoň bylo všude lidí, kteří by to stranám obratně a svědomitě přeložili, ale těch není. Kdo jim to čte, třeba tomu sám nerozumí a nejdůležitější věc vynechá. Ale kdož by to za svou povinnost uznával snížit se k lidu, všimnouti si sprostáka a z bludu ho upřímně vyvésti. Raději si ti pánové oči zastřou a uši zacpou a řeknou vám, že dáváte neslušné věci do časopisů, napíšete-li, že lid až hrůza v pověrách vězí a že se mu té nejskrovnější stravy duševní nedostává. Častěji mi připadne na mysl, jak nám *Krouský* vypravoval o rvačce, která se v jedné vesnici strhla a celou hospodu pobouřila, poněvadž děvečka do podezření upadla, že krade sousedce kraví hnůj, aby jím čarovala. To není pranic vzácného, že se soupeřové až podnes pro čáry k soudu rychtářskému dohánějí. Nevinnější jsou ovšem jiné pověry, když u pří selka při velkém větru oknem trochu mouky ven vyhodí, aby mohla Meluzina dítěti kaši uvařit a tak bolestně nekvílela. Jindy prý postavily třeba plnou mísu mouky ven a byly rády, když ji Meluzina vyprázdnila. Při starých byla ještě štedrota, oni

dávali i té ubohé povětrnici, a my umíme jenom svlíkat a odírat.

Nedávno jsem viděla opravdu onu kulatou kapličku pod vrchem, o níž mi společnice pravila: „Vidíte, tamhle u té kapličky je studánka, tam stála před léty lípa a pod tou lípou seděl sv. Vojtěch a spal. Tu přijde pastěť a z bezbožnosti mu zatroubí do ucha: sv. Vojtěch se probudil a pastěť ohluchl. Od té chvíle, kdo by chtěl zatroubit, každý ohluchne, a proto musí za trest bičem praskat. Studánce říkají po tu dobu Vojtěška.“ – Společnice vedla mě do vsi, kde nás dcera její přívětivě uvítala. Seděla u kolovratu a předla. Povšimla jsem si hned pěkné přeslice. Byla červeně a modře malovaná, zdola až k vrchu kužele cínem jako stříbro lesklým vykládaná, kužel byl nadit pěkným lnem a otočen červenou haraskou, na jejímž konci byla přivázána špice a do lnu tou špicí pentle upevněna. Je to dlouhá špice a nahoře žlutý plechový štítek, asi jako dětská dlaň anebo v podobě jasanového listu, jen trochu menší, uprostřed je kvítek z granátů a všecko dohromady tuze hezky vypadá. – „To máte od sedláka?“ ptám se mladé ženy. – „Ne, to mám od milého, kterého jsem měla dříve ráda,“ dala mi za odpověď a vypravovala s upřímnou důvěrností o hořkém tajemství srdce svého. Ona je též obětí selské *špekulace*. Jak se ty nejkrajnější meze někdy sbíhají! U nejnižšího a u nejvyššího bývá srdce často pravým pastorkem. Jaká to zlá věc, že je sedláku dítě jako nedítě, když se tu jedná o živobytí nebo o statek. – „Co říká váš milý, když vás teď potká?“ ptala jsem se jí, když dokončila. – „Ušklíbne se a zapálí až po uši,“ odpověděla a oči se jí zalily. K obědu jsme měli hladkou ančku, lité dolky s perníkem a medem, k tomu dobrou vojtěšku, která prý je také pro oči zdravá. Po obědě jsem musela vypravovat o naší Praze. Tu přijde pacholek do dveří, smekne čepičku: „Vítám vás, teta!“ přivítá mne, dá zase na hlavu, sedne vedle nás a po-

slouchá s otevřenou hubou. Potom mne vedli po hospodářství a do nového srubu, který vystavěli na dvoře od kamene pro boží oheň. Vidím tam lože i ptám se, kdo tam spí. – „I to děvečka, nechce nám na sejpce spát; ono je to skrže to *volání*.“ – „Jaképak volání?“ – „Inu, když má holka chlapce, tedy k ní večír přijde a volá na ni u okénka, aby mu otevřela. Proto tomu říkáme *volání*.“ – K večeru dal sedlák zapřáhnout a dovezl mne domů. Na cestě mi vypravoval, že má z knih, které mu půjčujem, velikou radost. Izidor Lhotský se mu náramně líbil, teď čte Spravedlivou kroniku českou, ale o Palečku nechce ani slyšet, ten prý se jim nelíbí.

Cestující popisují nám cizí krajiny jako zahrady, všude po polích zelenají se stromy a jsou k užitku i k utěšené ozdobě. Jenom u nás bývá někdy jednotvárnost až k umdlení, nic než planina a holé role, nikde stromku, nikde křoviny. Kdyť to na některých stranách za Prahou nic jinak nevypadá. Tím více mne tu překvapilo několik polí, kde jsem mnoho štěpných stromů po mezi nasázených spatřila. Divila jsem se, že přece jeden hospodář je milovník štěpařství, ale nebylo tomu tak. Stromy ty stály tu ještě po dědovi, který v tom zalíbení nacházel, po jeho smrti přišel jiný hospodář a ten stromy okolo pole a statku až na několik posekal a zahynouti nechal. Smutnější ovšem je jiná příčina, která se tu vůbec udává, proč tak málo ovocných stromů viděti, an tu místa dost ladem leží, jehož by se k štěpnici dobře použití dalo. Praví se, že bývá každý strůmek od nezbedné luzy zkažen, a stojí-li v poli, že se často i velký kus pole sešlape. Jednomu rychtáři podřezali přes půl kopy stromků, které si byl nasázel. I řekla jsem, že by se to snad nestalo, kdyby v tom všickni najednou jednosvorně začali. –

To je opět ta bídná stránka našeho školního vychování.

Tabulkami: „Škoda, na stromech činěná, trestá se tak neb tak!“ nepřivede se lid k ničemu, ba jeho svévole se tím jen podráždí. Kdyby ale byla za školou malá štěpnice, kde by se dítě učilo, jak proutek z jádra pučí, jak roste, až se z něho strůmek vyvede, kdyby viděl chlapec, jakého opatrování a šetření tu potřebí, aby rostlina nezahynula a dobré ovoce vydávala, jsem jista, že by raději novou kudlu z klatovského jarmarku do vody hodil, než aby mladý strůmek poranil. Ta rozpustilost neděje se jen od sprostého selského kluka, to se stává i v Praze na nábřeží, jak jsme nedávno četli. Naše vychování je nepřirozené od jednoho konce až k druhému.

Jak pěkné zahrady jsou v okolních vesnicích, a co v nich vidíte? Jilmu, jeřáb a střemchu, jenom někde také hrušku nebo jabloň. Sotvaže se ze sta jeden zdaří, který by si tohoto odvětví hospodářského zaměstnání hleděl. Ale odkud by se chuti a schopnosti nabralo, když se na to z mládí nehledí. Nebohý štěpař z vlastního nadání zůstane o samotě a závist, ta pekelná příšera, přejde hory doly a vtiskne své jedovaté šlépěje po vesnici jako po městě. Když myslí nebohý, že mu jeho lopota ponese užitek, zničí zradná hanebná ruka, která by zasloužila, aby ji u samého ramena utal, tolik životů a tolik práce. Často se dívám na ty holé vrchy a myslím si: „Hle, jak krásné sady by tu mohly být jak k vyražení, tak k pohovení lidu a k okrase celé krajiny.“ Ty sady a štěpnice dodávají koutskému panství velké krásy.

Polnosti si tu ale sedlák hledí dosti bedlivě, ač prý zůstává při starých zvykách a žádných novot nezačíná. Koní je tu málo, ale zato je radost se podívat na skot. Skoro každý sedlák chová také dvacet i třicet ovcí podle velikosti statku, což prý dobře vynáší, zvláště když vlna platí. Musí to být od dávných časů a snad také kvůli oděvu, neboť potřebují do roka kolik liber vlny na své šatstvo a pro če-

ládku. Pacholek dostane 5 zl. na penězích a dvojí oblek, děvka 2 zl. a také dvojí oblek. Ty šarkové sukně a kabáty jsou z polovic vlny a tudy jí mnoho vyjde. Čeládka se nemá zle, když je sedlák zámožný. Když jdou ze služby, dostane každý roháč, čtverhranný to koláč, vši omastkou pomazaný. Odtud snad mají píseň:

*„Dejte mi peníze, dejte mi roháč,
mně se tu nelíbí, já půjdu od vás.“*

I co se stravy dotýče, jsou tu jednodušeji živi nežli v kraji a také zde umí málokterá tolik vařit jako tam, a při žádné příležitosti, jak jste při svatbě viděli, nemají tolikých krmí jako jinde. Na tom však pranic nezáleží, ba lépe jest, když se s jednoduchou stravou spokojí. – Ale duševní stránka venkovského lidu je velmi zanedbána. A jak by to mohlo jinak být? Vesničané, kteří jsou blíže města a do školy sem chodí, ti přece o něčem slyší, ale vzdálenější jsou věru nebozí. Oni mají školy i učitele, může-li se to tak nazvat, ale těžko učit, když řečený učitel sám nic neumí, kromě trochu číst a do sta počítat. Který pořádný člověk by se však také za 50 zl. v peprný stav učitelský uvázal?! A ty musí ještě dost bídne vytlouct. Přes zimu chodí děti do školy, ale jak první husí kvítko vyleze, nastane jiná práce a škola se zavře; pan učitel má beztoho také svou práci, buďto polní anebo řemeslnickou, a učení se musí tedy odložit. Ovšem že tam duchovní otec pilně dohlíží, ale za hodinu nemůže se všechno do těch tvrdých mozků vlít, a byt by jim samé potěšitelné pravdy a užitečné vědomosti vecpával, když učitel v tom nepokračuje a věci ty častým opakováním v paměti jejich neokopává, musí se to do druhého dne vykourit a vytrazit. Takový ubohý sedlák neví ani, že by se mimo čtení ještě něčemu jinému měl naučit. O psaní nebývá ani zmínky. Ptejte se

ho, co vám odpoví: „Vidíte, zlatá paní, ten náš kantor je hodný, můj chlapec umí dobře číst a léta svá spočítá na minutu, to je dost na selského chlapce, vete?“ Vy mu ovšem za pravdu nedáte a řeknete, že je potřebí, aby rolník, který je na své mozoly živ a z jehož rolí vyrůstá koření proti strašlivému hladu, také jiné věci uměl, nežli cedulku z kanceláře bídne dost přečísti, ale on zůstane při svém: „Milá paní, to je pro učené lidi; a kdo by nás tomu naučil, náš pan kantor neumí sám tolik a pro nás sprosté lidi ta učenost není!“ Přece však nám zkušenost dokazuje, že by je to těšilo, kdyby se jich někdo ujal. „Bože!“ říkají, „kdyby nám v těch dlouhých zimních večerách někdo tak něco povídal nebo čtal, jak bychme rádi poslouchali.“ Tu však buď není, kdo by četl, anebo se knih nedostává, anebo je ti páni nechají v schránce zavřené.

Tuty dny zaklepe někdo na dvěře, já zavolám „dále“. Vejde sedlák, přeje „dobrého zdraví“ a udělá hlubokou poklonu. Ptám se ho, co žádá.

„Jdu s prosbou k vám. Byl jsem u m—rychtáře a ten mi povídal, že jste mu zapůjčili knížky k čtení. Já jsem taky milovník písma, prosil bych vás tedy, kdybyste pro mne něco měli k čtení, já bych vám od toho zaplatil, co byste chtěli.“

„My nepůjčujem knihy za peníze, ale když rád čtete, půjčím vám knihu z dobré vůle.“ Jdu tedy a hledám něco příhodného, on se zatím ohlížel po pokoji.

„Prosím vás, paní,“ ptá se a ukazuje na obrazy pověšené kolem po zdi. „Kdo jsou ti pánové?“

„To je Karel Čtvrtý, otec vlasti,“ povídám, počnouc od prvního. „To je sv. Prokop, opat sázavský!“

„Počkejte, paní, já se na něj podívám, hm, hm, tak to je Veleslavín,“ přitom kroutil hlavou a bystře se na obraz díval. —

„To je Žižka,“ vykládám dále.

„To ten Kubík, co popral u Kouta ty Němce, podívejme se.“ I ptám se ho, ví-li co z české historie? Ale on mi tolik povídal, ba i léta udával, že jsem se až podivila. Četl prý jednou celou zimu českou kroniku. Měl radost, když seznal i některé z ostatních králů, o kterých z historie věděl. „A tito pánové skládají knížky?“ opakoval po mně a ostře přehlížel řadu českých spisovatelů.

„Tuten je švihák,“ řekl, ukázav na Tyla. „Ten je taky asi dobrý čtveračina. Copak skládá?“ ptal se a ukázal na našeho Čelakovského.

I jdu, vezmu „*Ohlas písní českých*“ a přečtu mu „*Českého sedláka*“.

„Vždyť jsem si to myslil, že to bude něco takového, to mu z očí kouká,“ tak řekl a pustil se do srdečného smíchu.

A tak na každém něco posoudil, ale nejvíc se mu líbilo, že má také jeden z těch pánů rozdělené vlasy, jako sedlák.

Dlouho jsem se s ním ještě bavila a pořád jsem měla co odpovídat. Když odcházel, nařizovala jsem mu, aby nečetl knihu jen sám pro sebe.

„To není starost, nač bych to pro sebe čtal, kdybych neměl také jiným povědět, co je hezké, ani by mě to netěšilo.“

Podala jsem s úctou sedláku, jež hloupým nazývají, ruku a přikázala mu, aby přišel brzy zase.

Již dříve jednou stala se zmínka, že jsem chtěla, aby se u mne každou neděli odpoledne několik městských dívek scházelo, že bych jim jednu neb dvě hodiny čítala. Slíbily, že jedna druhé řekne a že přijdou; první neděli jich přišlo tedy pět – a to byl začátek i konec – více nepřišly. Dále jsem ponavrhla několika dívkám, kdyby se chtěly učit psát, aby chodily v neděli a ve čtvrtek ke mně, že je budu učit. Ta se ozvala: „Kdyby to bylo německy, to by mě

„Voter‘ nechal.“ Tu zase: „Kdyby to bylo francouzsky; česky již umím!“ – Není divu. – Přihlásilo se jich osm, ale když mělo přijít k čemu, zůstala jen polovička. Proč i ta druhá polovička nepřišla? – „Že prý to není potřebí ženské, aby uměla psát jako kancelářský.“ – Bylo by si přát, aby uměl každý kancelářský pravopisně česky psát, uspořil by nebohým sedlákům mnohé mrzutosti.

Tolikráte jsem to již slyšela, že není ženské potřebí, aby uměla psát, jen když umí trochu číst, že toho je dost! Musím při té příležitosti své soukromé mínění povědít. Když se vezme kolem, jest ovšem mnohem větší počet žen, které nepotřebují celý rok péro vzít do ruky, ale velký počet jich je zase, které buď celý obchod vedou aneb mužovi po ruce být musí. Těm toho je potřebí, aby uměly jak se patří psát.

Vím, že to je posud požadování nemožné, aby umělo děvče kromě psaní, čtení a počítání i něco jiného, neboť nemáme po tu dobu žádných ústavů k tomu. Děvče chodí od šesti do dvanácti let do školy; třetinu toho času říká jako papoušek z německé knihy, dělá Aufgabe ze Sprachlehre (třebas tomu ani za mák nerozumělo, to nic) a ostatní odříkává zrovna tak, jak to nebožka bába odříkávala. Je-li dítě vtipné, tak se přece někdy stane, že se mu ve dvanáctém roce v mozku rozsvítí a ono některou věc pochopovati začíná, ale tu vyjde ze školy a matka je zapřáhne do jiné práce, kde si již více děvče na učení nevzpomene, leč na katechismus, když se má vdávat. Pamatuje-li si která, že se má psát po h, ch, k, r ypsilon a umí-li hodně zčerstva knihu přeříkat, je rozhlášena za šikovné děvče. Ale kolik je takových? Vždyť je to ženské psaní tak zostuzeno, že vůbec od pánů škrabaninou nazváno jest, ač by se mohli ti páni posměváčkové někdy hezky za nos vzít. Známět takové, kteří myslí, když několik škol proběhli, že všecku učenost spolkli, a zatím by je zadržlo jedním

prstem děvče, které v druhé třídě v šesté lavici sedávalo! Nemyslím snad, aby ženské do filosofických přednášek chodily, Bůh chraň! ale dle mého uznání měla by každá kromě psaní, čtení a počítání i trochu zeměpisu, přírodopisu, obzvláště ale historie své vlasti znát. A nejvíce toho mají potřebí matky! Kdyby byly věděly matky české, co to je hrdým býti na svůj národ, kdyby byly znaly ocenit krásný jazyk svůj a neučily děti hned z mládí klanět se cizím modlám a vlastní svatyni zneuctívát: nebylo by to přišlo snad tak daleko, aby se dávaly v Čechách české plesy a pravý vlastenec aby byl obdivován jako cizozemské zvíře.

Každý se rád upamatuje na dobu, když sedával k nohou své matky neb staré chůvy a u vytržení poslouchal pohádky o sklenném vrchu a zlatém zámku, o čarovné kráse diamantového pokoje a o spících princeznách. Nebylo by lépe, kdyby se ukázala dětem také kromě těch pohádkových světů skvělá skutečná minulost slavných předků? – To se nikdy nezapomene. Moje babička byla jen sprostá žena, ale ona znala z většího dílu českou kroniku a nejraději nám z ní povídala; začasté dokládala: Vidíte, děti, jak slavná byla Česká země a jak byli Češi všude váženi, a nyní se jim smějou. Já se toho nedočkám, ale vy se toho snad dočkáte, že to bude jinak. Vzpomeňte si, děti, často, když vám babička povídala, co musela pro českou řeč vytrpět, a nedejte se nikdy zavést. Já se neučila německé řeči, pohrdla jsem dobrým živobytím a radší jsem šla do chaloupky v Čechách, než bych zůstávala v cizině. Svůj k svému, doma je nejlíp.“ Bůh jí dej lehké odpočinutí! Upomínka na ty blažené chvíle mého dětství, na všechny ty zlatoplodným zrnům podobné slova, jsou drahé kameny v rámci mého života!

Vímť já ze zkušenosti, jaký dojem příběhy z české historie, jako jsou o Břetislavu, Soběslavu a j., na dětskou mysl činí; každé slovo padne do srdečka jako jiskra a roznutí je tak, že jim plamen z oček sálá. A takové jiskry boží, vházené do mladých srdcí, nedají se více ututlat, ty nezalije ani celý Dunaj. Z dvaceti dětí jedno, aby se neptalo rodičů nikdy na nic jiného než: „Mámo, kdy mi dáš krajíc chleba, a táto, kdy mi koupíš na nový kabát?“ Dítěti je všecko nové a každý brouček, každý kvítek, každá hvězda na nebi je mu mystickou pohádkou, jejíž rozřešení nejprvé od rodičů žádá. Ale jakžpak, nemůže-li mu ji ani matka ani otec vysvětlit? Ve škole? Tam je teprv pravý labyrint, z něhož někdy školák i s panem učitelem cestu najít nemůže. A tak zajdou mnohé vlohy, že jim žádný na pravou cestu pomoci nemůže. Myslím tedy, že by se neměla matka jen pro sebe učit, ale pro své děti! –

Byl by čas, aby přestaly ženy myslet, že jsou na světě jen pro parádu! Každá musí dle své možnosti vyplnit částičky v nesmírném řetězu člověčenstva! A nyní je k tomu doba! Má-li být chrám naší národnosti na obdiv světu a chceme-li, aby naše děti v něm „*Te deum*“ zpívaly, nesmíme zahálčivě ruce do klína vložit a na muže zevlovat, jak pracně po kaménku na něj snáší. V našich rukou leží poklady a neměly by je matky chovat, by jimi cizí roucho zdobily, ale raději je vložit do zdí vlastního chrámu, by se co jasné slunce zaskvěl. Není k tomu nic jiného potřebí než lásky! Mnohá by řekla: „Co jen chce, vždyť mluvíme česky a dáváme děti česky učit.“ To je láska tak ledabylo, jako když se řekne: „Já mám toho člověka ráda, ani nevím sama proč a zač.“ S tou není vlasti pomožino! Tu musíme milovat z přesvědčení, musíme ji znát skrz na skrz, musíme vědět, k jakému cíli a konci ji milujeme, a tu vroucí vědomou lásku musíme dětem do srdce vstípit. Takovou nevyvrátí hrom a bouře a směle se mohou na ní skály za-

kládat. Když by takto české ženy svůj úkol vykonaly a naše plémě by k vítězství „halleluja“ volalo, pak by se mohly beze vší chlouby mužům po boku postavit a směle říci: „My k té slávě také přispěly!“

Bych lásku k vlasti v srdci zdejších dívek vzbudila, chtěla jsem jim předčítat předně historii, neboť jen tou se může pravé lásky docílit; že se mi nepodařilo, nemohu za to. Kdo o prospěšnou věc nedbá, není jí hoden.

Z čtyř děvčat mám ale potěšení. Jsou to městské dívky, a ač nemyslí, že budou někdy hraběnkami, přece se učí psát a říkají: „Kdyby to k ničemu jinému nepotřebovaly, že si budou moci aspoň písničku pořádně napsat a že se naučí dobře číst a něco že zvědí o světě.“ Udělaly si mezi svými známými chasníky, že si budou vespolek vykat. Ondyno přišla jedna ke mně a se smíchem mi vypravovala, že byla u jedné známé do přástvy pozvána, a když tam přišla a všickni chasníci ji „vy“ pozdravili, divily prý se ostatní děvčata, jedna druhou tukla, s úšklebkem si šeptají: „Poslouchejte jen, oni si vykají, jako by byli přátelské; věru už neví, co má dělat z přepychu.“ To je po prvé, že se slovíčku „vy“ taková čest stala, aby se za *nobel* drželo.

Onehdy přišel jeden sedlák za ouřadní záležitostí, a když svou věc skončil, pustil se do řeči. „Pročpak říkáte *oni* a neříkáte *vy*?“ ptal se ho můj muž předně a nejprvé. Sedlák se na něj upřímně podíval a odpověděl: „My ve vsi si říkáme *ty*, prostším ve městě říkáme *vy*, ale pánům se nemůže jinak říci než *oni*. Jakpak by se asi takový učený pán na mne podíval, kdybych mu řekl *vy*?“

Tot je jisto, že jsme ho z bludu vyvedli a i mnoho jiného mu pověděli. A měli jste vidět, jakou radost jevil, když slyšel, že není již česká řeč opovržena a že neříká hodný Čech *oni* ani císaři pánu. Ruce nazad přeložené stál před

námi v tom šarkovém kabátě s holým krkem a dlouhými vlasy a oči v té vráskovité tváři jen svítily.

„Inu,“ začal najednou, „vždyt jsem já to říkal, přes tu staročeskou řeč na světě není a sám jsem rád, že nepomine. Ale povězte mi přece (já vám tedy nebudu onikat, když to nemá být), vy jste jistě ze selského rodu?“

„Proč?“

„Že tak rádi povídáte. Vidíte, to je divná věc, byl jsem také mezi pány někdy, ale jakživ se mnou žádný tak nemluvil jako vy, proto jsem myslel, že jste z našinců. Kterak bychom ale také žádat mohli, aby s námi tak mluvili jako vy, takoví lidé jako my nepatří mezi učené pány.“

Nebohý sedlák nepřišel z podivení, když slyšel o lásce k člověčenstvu, a jen se díval a hlavou kýval a bylo vidět, jak ho to těší, že si může volně oddechnout; a přece to bylo na místě, kde nesmí sedlák jinak stát než s shrbeným týlem a s poníženou tváří. Není tomu dávno, viděla jsem starého sedláka, s hlavou jak padlý sníh, před vyškrobeným panáčkem dobrou čtvrt hodiny stát. Nezdál se mu starec té cti hoden býti, aby mu řekl: „Dej na hlavu!“ Konečně se mu uráčilo milostivým ruky pokynutím jej propustit. A byl to panáček sotva metle odrostlý, který ještě dlouho za vyučenou nedostane! –

Mezi řečí povídal nám tatík, že si koupil takovou hezkou písničku a že se s ní celou neděli těšil. I ptám se, jakou a kde?

„V neděli, když jsme šli zde z kostela, vidím, že chlapec za sloupem s někým handrkuje. I jdu tam a ptám se, co má. Nějaký člověk mu dával tři písničky, aby mu dal za ně na paklík tabáku. „Dej mu,“ povídám, „kdyby to bylo pro zaplat Pánbůh!“ Ale teď bych nedal tu jednu písničku ani za pět grošů. Je k svatému Janu a má osmnácte veršů. Já hrozně rád zpívám, a je mi již šedesáte let. Když jsou ty

křížové dny, nechám mužské se modlit, jdu při ženských a zpívám.“

„To nebudete asi sám u vás, že rád zpíváte, ne-li?“

„Tuto je pravda, v českých vesnicích je všude zpěvu dost, ale když přijde člověk kousek do Němec, tam to již přestane. Zato ale když přijdou do hospody, nadělají křiku jako prašivci. Deset Čechů tolik nenakřičí jako tři Němci.“

I ptali jsme se ho dále, zdali rád čte, a když přisvědčil, vyndám knihu, podám mu ji a ptám se, umí-li tu literu číst – latinku. – On si vytáhl brejle, dal si je na nos, rozevřel knihu a začal dost dobře číst. „Ó, to jsme se učili ve škole tak číst za mých let, jináče ne. Ale tohle musí být pěkná kniha?“ – Byl to „Jarohněv z Hrádku“.

Já se nabídla, že mu ji půjčím, a on měl radosti za sto zlatých. Vzpomněla jsem, že se již mnoho o tom namluvilo, kdyby byly knihy švabachem tištěny, že by je lid raději čítal, ale zde jsem posud ani od jednoho neslyšela, aby mu latinka v čtení vadila. Jsou to jen pohodlní páni, co tak stěžují, prostý rozum je práci přivýklý.

„To je divná věc, jakživi jste mne neviděli, a půjčíte mi hned knihu a tak se mnou mluvíte,“ řekl sedlák při odchodu. „Až to povím doma, nebudou tomu ani věřit. Kdybyste tak jednou k nám přijít chtěli, to bychom měli radost, já bych pro vás rád přijel.“

My mu to přislíbili rukou dáním a tatík bulák šel s radostí domů.

Dnes je Smrtelná neděle! – Kam se poděly časy, když jsem s děvčaty smrt vynášela, když jsem se těšila na svátky! – Ty Boží hody, co ty chovaly v sobě radostí pro nás děti! Ale nejvíc velkonoce. Na vánoční svátky přišlo Jezulátko, byly štědrovky, lilo se olovo, spouštěly se na vodu svíčky a byla koleda štěpánská. Na svatodušní se stavěly

jen máje. Ale na velikonoce bylo ještě více radovánek pro nás a začaly se hned na Smrtnou neděli s vynášením smrti. Za mlýnem u stodoly jsme ji strojily; to bylo fáborů, to bylo šátků a dělaných kytek na ní, dost a dost; okolo krku měla místo korálů šňuru výdumek (vydmutých vajec). Když byla ustrojena, vzaly ji nejstarší dvě pod paží a vedly k řece, křičíce: „Smrt nesem ze vsi, nové léto do vsi.“ U řeky začaly jsme ji odstrojovat a s křikem a hlukem hodily jsme potom holý slaměný došek do Úpy zpívající:

*„Smrt plave po vodě, nové leto k nám jede,
leto, leto, leto, kdes tak dlouho bylo?
U studánky u vody, ruce nohy mylo.
Fiala, růže kvěsti nemůže,
až nám Pánbůh zpomůže.
Svatý Petr z Říma pošle flaši vína,
abychom se napili, Pánaboha chválili.“*

S levé strany zazníval křik žernovských chlapců, kteří házeli smrtonoše, a s pravé strany bylo slyšet vejskot zličské chasy, která šla se starého hradu dolů k poříčí. Ještě jsme si pohrály na louce „slunéčko a měsíček“ nebo na „čukababu“, potom si každá, co na smrt půjčila, vzala a šly jsme domů.

Na Květnou neděli bylo svěcení kočiček; když jsme přišli z kostela, zavolala nás babička k sobě, ulomila z proutku každému po třech kočičkách a ty jsme museli chtěj nechtěj sníst, aby nás po celý rok v krku nebolelo. Odpoledne jsme se sebrali, šli na proutky a pletli dynovačky. Na Zelený čtvrtek nebyla obyčejná snídaně. Když jsme byli ustrojeni, poručila matka, abych vzala jidášky, sama pak nesla talíř s medem. Nejdříve dostal otec jidáška s medem, potom děti od nejmenšího, až to na mne došlo, pak děvečky a naposled si vzala matka sama.

Na Velký pátek přišla babička před slunce východem k našim ložím a budila nás: „Vstávejte, děti, vstávejte, hned slunce vyjde.“ Honem každý něco na sebe přehodil a vyběhli jsme ven, kde již otec a matka byli. Tu jsme klekli, ruce sepjali, a oči upřené k modrým nebesům majíce, nábožně jsme Otčenáše odříkávali, až se ukázalo slunce, to jasné oko Boží, osloněné paprsky jako lesknoucí se dlouhou brvou. Když jsme slunce spatřili, udělali jsme kříž a šli domů. To je prý proti zimnici. Staří lidé, jak mi babička povídávala, zašli i do širého pole aneb na vrchy a tam se modlili! – Je to velmi dojemné podívání! Co jsou varhany, co je kadidlo proti zpěvu ptačímu, proti čistému vzduchu jitra jarního. Nevěděla jsem tenkrát, co to ve mně zpívá, jaká radost ňadra má šíří, ale tak volno mi bylo, že bych samou rozkoší s třepetavým skřivánkem vzhůru se byla vznesla a s ním slunci vstříc letěla! – Památka ta je mi jedna z nejmilejších a plakávala jsem i s babičkou, bylo-li pošmourné jitro a modlení se nám zkazilo. –

V sobotu bylo pečení mazanců, v neděli velká paráda, obarvení a kreslení vajec. V pondělí nesměl žádný mužský do domu; ale bratrům, těm šibalům, se přece vždy poštětilo, že nějakým způsobem své kamarády k nám pustili, a my byly potom navzdor bránění bity a ještě jsme k tomu koledu dát musely. To ubohé ženské plémě přijde vždy zkrátka – Celý den přicházely děti dynovat s lítem, všelijaké kolední písně zpívajíce. Ó vy blažení bezstarostní dnové mladosti, kýž vás možno nazpět přivolati! –

Zde v okolí neříkají „smrt vynášet“, nýbrž „zimu“. Také se nenosí do vody, ačkoliv snad dle začátků písně i zde ten způsob býval. Děti si ustrojí došek do bílých plachet jako dítě, nosí je po vsi a zpívají přitom:

*Smrt plave po vodě,
nové leto k nám jede.*

*Ó ty svatá Markyto,
zachovej naše žito
i to všechno obilí,
co nám Pánbůh nadělí.“*

Někde se přidává ještě sloha:

*„Svatý Jiří jede k nám,
po věnečku veze nám,
nám, nám, n— pannám.“*

Zde se drží masopůst jako karneval benátský, kam se člověk obrátí, tam vidí maškary. Po celý masopůst každou neděli a na bálové dny chodí maškar dost, přijdou i do pokojů, trochu se procházejí a zase mlčky ovšem odejdou, což mi často velmi podivné přicházelo. Na masopůstní dni, čili, jak se také říká, *ostatky*, chodí zde maškary i za bíledni po ulicích, ale v neděli a pondělí, co jsem aspoň pozorovala, jen samé výrostky. V outerý odpoledne strhl se na rynku křik a hluk, já běžím chutě k oknu, a tu vidím jeti na koních maškary, napřed několik pěších, mezi nimi veliká smrt, která na nás zuby cenila. Maškar na koních bylo as dvacet a některé velmi vtipné. Bylo to veselé podívání, když ten strakatý dav na koních jel, provázen po všech ulicích množstvím lidu. Před lety prý jezdívali na třiceti a více koních a ještě vybranější maškary mívali. Ve Kdyni, jak jsem slyšela, vynášejí zase masopůst na márách ven.

Na masopustní pondělek bylo hezky, šla jsem tedy do blízké vesnice podívat se, jak ten boží masopůst odbývají. Zdaleka již zaznívaly dudy, zpěv a výskání. Přijdu k sedláku, on spal, selka chystala šaty na večer k muzice, od které ale teprv před polednem byla přišla. Malá dcerka seděla na lavici s nohou zavázanou; ptám se, co se jí stalo. „I platila těm malým chlapcům oračky,“ odpověděla

matka, „potom s nimi šla do hospody, přimíchali se mezi velké, někdo je porazil a šlápl jí na nohu.“ „Copak dáváte na ni?“ povídám, vidouc na noze černou nějakou mastí namazaný kloc!

„Černou mast, aby jí noha nenastřílela a aby se to potom neválelo.“ „To jí dejte jen studenou vodu, ono to zase zajde, když noze uškozeno není.“ Selka mne poslechla a hned začala děvčeti studené obklady dávat, což si ta libovala. Hospodyně přinesla šišky a listy (jinak kuchařkám pod jménem „boží milosti“ známé) a já musela jíst. Za malou chvíli se otevrou dvěře a do nich vejde mladá žena se svým mužem, sestra to selčina, nesouc v jedné ruce zaobalený naškrobený čepec. „Na masopůst, Dorla?“ – „Jdem, jdem,“ odpoví vesele selka. „Jste nemocen, Petře?“ ptám se muže, který vyhlížel velmi daremně. „Ba, už čtrnácte dní mě to jaksi divně trápí; byl jsem předtím v jedné vesnici u muziky, uhorčen šel jsem domů a v noci mi bylo tak mdlo, že jsem musel vně; ale tam jsem upadl, asi hodinu bez sebe v zimě ležel a to mne dorazilo. Od té doby mi nechutná, brzy mi líce hoří a pysky okorají horkostí, brzy zase zima se mnou třese. Kdybych se mohl zapotit, bylo by lépe; včera jsem vstal, šel do hospody a chtěl si zatancovat, ale ono to nešlo. Snad to půjde dnes.“

„Vy ale kousek rozumu nemáte, lidé,“ povídám na to, „kdybyste zůstal raději v loži a s lékařem se poradil, než vás to přemůže.“ „Já mu také povídala,“ ozvala se žena. „Nevěřte jí, paní,“ zase na to Petr, „když jsem ráno povídal, kterak sem přijdu, že mi je zle, začala se kabonit a nemluvila. Co s ní mám dělat, když chci mít dobrou vůli?“ „I copak je, však ty se z toho, Petře, vytancuješ a bude dobře,“ vskočila do řeči selka, „muzika je poloviční zdraví. Já na ty doktory pranic nevěřím, každý jen hádá a neví žádný nic. Tanec to je nejlepší lík.“ – Někdy bych jí byla přisvědčila, ale nyní jsem mlčela. – „Honzo,

nestydíš se o masopůstě spát?“ budila Dorla sedláka, „vstávej a pojď tancovat, ještě není popelec.“ „Jdi, jdi, blázne,“ bručel sedlák, ale když si promnul oči a viděl mne, vstal a začal se omlouvat. Myslíla jsem, že mně dá jinak rozumný sedlák zapravdu, aby nechodil švagr k muzice, ale on přisvědčil druhým a poslal Petra do hospody. Tak náruživě tancovat a s takou vášní tanec milovat jsem hned tak neviděla jako zde. Mladí, staří, vdaný, nevdaný, všechno to tancuje a každý obětuje zamilovanému „kolečku“ spánek, zdraví, ba často i život.

Za několik dní potom sešla jsem se s Petrovou švagrovou a hned se ptám, zdali není Petrovi huř. „To, to, už mu je zase dobře. Zprvu to nešlo do kolečka, ale potom se chutě do toho pustil, zpotil se a bylo po nemoci.“ Hleďme, že ty zázračné dudy i nemoc vyhánějí, jsem ani nevěděla.

Slunce hrálo jako v letě a vábilo ven z pokoje. Kolikrát jsem zvána byla od známého jednoho sedláka, abych přišla „hejtu“, i umínila jsem si krásného dne použít a k němu zajít. Byl právě pátek a selky se hnaly do města na kázání; tu šlo několik mladých selek v tmavomodrých sukních, bílých zástěrách s bílými kalouny, tu zase stará bulka v dlouhém řebíčkovém kožichu s holým krkem, peřinkou na prsou, mošinkou na ruce. Jak jsem již dříve psala, nosí zde selky celý půst tento smuteční šat. Ze silnice sešla jsem na polní stezku a podle potoku vedla mne k vesnici jménem Bořice, která leží pěkně na vršku, jako by ji tam zavál, malé půl hodinky od města. Předemnou šel žebrák a nedaleko sedlák síl. „Obrod' vám Pánbůh,“ přál žebrák, když jsme přišli blíže. „Dejž to Pánbůh i vám,“ odpověděl sedlák. „Mně neobrodí,“ usmál se trpce žebrák. „Když máme my, máte taky,“ řekl na to rolník a šel pozvolna brázdou nahorů. „Pravda je tuto,“ přisvědčil

žebrák, obrátě se ke mně. „Inu, Pánbůh na nás nezapomene a sešle vždycky dobrodinečky, kteří pomohou.“ „Dostanete mnoho ve vesnicích?“ ptám se žebráka. „Na penězích nic, ale na potravních věcích dost. Každá selka dá buď trochu brambor, buď kus chleba, vajíčko, a je-li právě poledne, i trochu polívky; když člověk vesnici přejde, je toho přece trocha. Na masopůst dostaneme po šišce a na každé svátky po rozpečku. Letos je ovšem drahý rok a člověk to za zlé mít nemůže, nedá-li kdo, proto nás ale přece žádná selka zprázdna neodbyde.“ S takovou řečí přišli jsme spolu až k samé vesnici, on mi ukázal statek mého známého, sám jda po svém.

Po celém dvoře byla rozházena mrva a na ní stará sláma, aby se to ušlapalo, uleželo a mrvy přibylo, jíž tu mnoho zapotřebí mají. Stavení je již staré, ale marštal a chlívy zděné. Tu vyběhne proti mně Anča, domácí dcera, hezké děvče, co růže pichlavá, jak mi jeden selský chlapec svou milou popisoval. „Já viděla paní vně (venku) a hned poznala, že to jsou vy.“ Přišla selka a obě mne vedly do sednice. „Kde máte sedláka?“ ptám se. „Nahlíží včelám, ale záhy tu bude, jen sedněte hin,“ ukazovala do rohu za stůl, „na tu neřest v sednici nehleďte, paní. Ten náš sedlák umí trochu kolářství, a tu přijdú susedí a prosí, aby spravil to náradí, pluh, rúry a co je; ve vesnici koláře není, a on to rád udělá.“ Nato se zatočila jako na obrtlíku, vyšla ven, ale hned tu zase byla a položila na stůl bochník chleba a šálek medu. „Poslužte si, paní,“ nutila mne k jídlu, když byla chleba skrojila a náčinek stranou položila, „med je starý jako jikry. Právě nyní ani ta pomazánka k medu není, ani ta smetana k pití. Čím máme jen uctít.“ „Jen si nedělejte, matko, zbytečné starosti, já k vám nepřišla na posvícení,“ povídám, aby se upokojila. –

Když chce sedlák zde hosta nejvíce uctít, předloží mu pomazánku (máslo) a med, který se nakape na pomazaný

chleb. Není-li med, dá se cukr. Tato zamilovaná lahůdka se i ve městě na banketech (jak zde křtiny nazývají) užívá. —

V malé chvíli přišel sedlák, přivítal mne upřímnou tváří, rukou dáním. „Nahlížel jsem včelám a ty jedny byly tak zlé, že bych se byl málem nad nimi prohřešil,“ to řka, vzal včelu, která mu ještě na rukavici zůstala, a opatrně donesl vně. „Vete, paní, u nás to chatrně vyhlíží,“ pravil ke mně, „chtěli jsme ten rok stavět, ale bez stravy řemeslníci na vesnici pracovat nejdou a letos je tuze draho, musí to ještě počkat, jen když máme pro ten boží oheň chlívy zděné. Váš muž by zde hlavou stropu dosáhl.“ „Jemináčku, což je tak vysoký?“ divila se selka. „Je vyšší a bytelnější chlap než já,“ odpověděl sedlák.

Nato jsme si ledacos vypravovali a já musela na jich žádost o Praze povídat, a jak to v kraji je. „A kde domovem?“ ptá se mne sedlák. Povídám, kde byli moji rodiče a kde nyní jsou. „Tak daleko?“ opakovala Anča, „a paní se nestýská po mámě?“ „Hlúpá, zvyk je druhá přirozenost. Kdybys měla chlapce ráda, šla bys s ním i do kraje a nedbala na nic,“ tak přetrhl moji odpověď tatík. — „Ba to nešla, raději do výmluvy,“ řeklo děvče odhodlaně a zakroutilo hlavou. „Však byste přece šla, Ančo,“ povídám nato, „jen kdyby pro vás hezký chlapec přišel. V kraji je lépe než zde a jistě by se vám líbilo.“ „Paní, já bych takového ani nechtěla, ať by si byl jako obrázek, který by mne odtud odvedl. Kterak bych živa byla, s našima za týhoden ani jednu promluvit? Jednou jsem byla v Klatovech na púťě, ale mně se tam tolik stýskalo, že jsem se ani modlit nemohla.“ Takovou zpívá zde každý. Ten sladký domov. Já se jim nedivím, vždyť jsem měla také již chvíle, kde bych byla mnoho za to dala, malou chvílinku v milých R-pobýt, s mými si pohovořit a všecka pro mne drahá místa proběhnout, a nejsem na svůj domov svazkem přírody vázaná horákyňě! — Smála bych se, aby tak někdo přišel

a o kosmopolitismu jim kázal. Co by řekli? „Tomu spadly myšlénky, v hlavě se mu popudilo, nechte ho, on neví, co mluví.“ –

Z přístolku vytáhl sedlák knížky, které jsem mu byla půjčila, na ledacos se vyptával a povídal, jak se to čtení sedlákům líbilo, zvláště „Cesta do Arabie“ a „Život Jana Augusty“. Litoval, že o nás dříve nevěděl, mnohý dlouhý večer že by jim byl ušel. Nyní nastávají polní práce a kromě neděle nezbývá času k čtení. Když jsem odcházela, vyprovázela mne celá rodina až na zásep, kde stálo několik děvčátek boso, ruce pod zástěrkama složené, by se podívaly na paní v klobúku. Sedlák mne ale vedl přes vlastní zahradu, bližší cestou dolů. Statek jeho je první na cestě z města a stojí na vršku zeleném jak brčál, což mi hned při odchodu do očí padlo. „Sám jste si zahradu tak zřídil?“ ptám se hospodáře. „Sám; ten vršek byl suchý jak trn, táhl jsem tedy třikrát vodu přes něj, abych ho zvlažil. Polovici jsem posázal stromky a druhou polovici také ještě posázím. Lonský rok jsem měl hezky ovoce již, a když to sousedé viděli, prosili hned, abych jim to štěpování ukázal, že to budou také dělat. Proto také rád čítám, člověk se lecco naučí a neví, k čemu toho potřeba; a kdyby k ničemu jinému, mám tu chasu, jsou ty přástvy a tu jim všelicos povídám, co jsem čtal, a oni jsou tomu rádi.“

Ještě mne kus cesty vyprovázal a při rozejití podala jsem příčinlivému, rozumnému hospodáři ruku, přála dobrého zdraví a přislíbila co nejdříve přijít „hejtú“.

Když jsem došla k městu, hrálo na předměstí houf chlapců mičem a pokřikovali na Němce mimojdoucího: „Němče volatý, čtyrrohatý,“ ale ten tomu nerozuměl a šel svým flegmatickým, filosofickým krokem přes město. Takový pohraniční Němec líší se tak od českého sedláka, že ho pozná, kdyby se i do českého kabátu ustrojil, a třeba slova nepromluvil, pozná ho po houpavém, váhavém

chodu a té hrdé nevšimačné tváři, na které jako by napsáno bylo „Já pán“. Ostatně jsou dobří lidé a nevšimnou si ničeho, jen když jim nechá bavorské na pokoji. Zvláště pak se jich netkne, co dělá „das behmsche Völkl“.*

Asi hodinu cesty od města na severozápadní straně je pěkný zelený vrch, tak zvaný Hrádek (Spitzberg), a pod ním vesnice Oujezd. Je to rozmilá vesnice; stavení hezky spořádané, u každého buď zpředu buď zezadu ovocný sad a skoro u pátého statku vždy košatá lípa. Uprostřed kaplička. Statky nejsou v pořadí staveny, protože je vesnice na hrbolatém místě postavena; tu jich je několik nízko v dole, několik výše a zase několik až na vršku. Ale ta porůznot se mně právě líbila. Bylo to v neděli odpoledne, když jsem si do té vesnice zašla. Před prahy hrály děti, pod lípami a v sadech seděli muži, ženy, chlapci i děvčata a hovořili; v jednom sadě si hovil tatík v trávě a máma mu vískala. Také moji známí seděli vně pod lípou; vstali a chtěli mne vést do sednice, ale já zůstala raději u nich a sedla k matce sedlákově, devadesátileté čilé stařeně. Jak mi všickni dosvědčovali, dělá si posud všecko sama, pere, vaří, chodí na trávu a sama záplatuje. Sluch má prý tak dobrý, že slyší za humny vozem jet. —

Vysoké stáří není zde nic neobyčejného. V zimě rok, co umřel v jedné vesnici sto a tříletý stavec, který dělal v poli, slyšel a viděl a na podzim při česání ovoce na hrušku vylezl a ovoce česal jako mladý chlapec. —

Když jsme již hodnou chvíli všelicos povídali, ptá se mě

* Nedávno byli v jednom místě na hranici dva ouředníci a povídali si u stolu o české literatuře. Kovář a rychtář, honorace toho místa a oba, g'studirt', seděli u kamen a poslouchali. Najednou se ptá jeden: „So huan de Kampels ua scho Bücher?“ — Aby ho Pánbůh miloval!! —

stará: „A jestlipak slyšela paní o našem Kosinovi?“ – „Něco jsem slyšela, ale nevím, zdali to pravé. Vy to budete ovšem nejlépe vědět, když byl Kosina odtud?“ „Ba to že byl, tamhle z toho statku,“ ukazovala na jeden statek vdole. „Chcete-li, budu vám tu nešťastnou příhodu povídat?“ „Povídejte, budu ráda poslouchat.“ – „Nechte mne povídat, bábo, vy začnete zas od konce,“ namítal syn. „Jen mne nech, Honzo, ona mi bude paní rozumět.“ Druzí také na sedláka křičeli, aby bábě radost nekazil, a on ji musel nechat. Když si odkašlala, začala, jak jí syn radil, od začátku.

„Za starých časů byli prý ti naši sedláci tuze váženi, měli velké svobody a čeští králové je měli v lásce, protože byli bedliví, věrní a do boje jako oheň. Někde až tuze daleko je město a to se jmenuje Mediolán; tam prý táhl jednou německý císař a chtěl je rozbořit, protože ho nechtěli tamější lidé poslouchat. Český král mu šel na pomoc a s ním šli také naši Chodováci. Před tím městem je řeka, tam se položili, ale nemohli nijak města dobýt. Mezi Chody byl jeden jménem Psutka (podnes jsou v jedné vesnici zde Psutkové); ten stál u té řeky na stráži, díval se na město a přemýšlel, jak by je bylo možná dostat. Tu vidí u městské zdi psa, i myslí si: „Ten pes je z města, kterak se dostal ven?“ I nepustil již více psa s očí a po chvílce viděl, kudy leze zpátky. Hned to oznámil našemu králi, pustili se přes řeku, a když viděli, že je možná tou dírou se do města dostat, pokusili se o to a tak šťastně město přemohli. Tenkrát dostali naši za to, že byli tak statní a Psutka že to vypátral, listy zlatými slovy psané, dostali velká práva a svobody; patřili sice k městu, ale byli svobodni. Od té doby jim přezdívali Psohlavci a to jméno nám podnes zůstalo. Jaký čas od té doby až k nešťastné příhodě s Kosinou uplynul, to vám říci nemohu, ani kterak se to stalo, že obec naše v poddanství přišla. Na trhanovský zámek, půl ho-

diny odtud, přišel pán z ciziny, jménem Lamingar. Ten chtěl, aby mu sedláci robovali. Tenkrát byl naším rychtářem Kosina; jak to nařízení přišlo, postavil se proti tomu a stál za všechny, nechtě přivolit, aby svá práva a svobody zadali. Ale Lamingar ho vyhlásil za buřiče a odsoudil k smrti. —

Když byl v Klatovech k popravě veden, začaly zvony samy od sebe zvonit; a tu si měli hned ti zatvrzelí pánové pomyslit, když se takový zázrak stal, že tomu Pánbůh nechce, ale oni na to nedbali; jen lidé ho litovali. Kosina šel k smrti hrdinsky a celou cestu si zpíval. (Píseň ta se prý posud v okolí pamatuje.) Když stál již na popravním místě, obrátil se k pánům, mezi nimiž také Lamingar byl, a zvolal: „Lamingare! do dne do roka tě zvu k soudu Božímu!“ Nato neřekl již nic a byl odpraven. Jeho paní byla mezi našincemi, kteří pro rychtáře tuze želeli, a že ukrutně plakala a naříkala, obklopilo ji panstvo, a když mdlobou sednout musela, házeli jí do klína krony (tolary). Ale ona je vyhodila zase na zem a odpověděla: „že jejich peníze nechce, ty že jí muže nenahradí.“ —

Od toho dne nebyl Lamingar nikdy sám, ale když se schyloval rok ku konci a on posud zdráv byl, začal si dělat z Kosinova vyzvání smích. Byl rok; a den nato, poslední do určité lhůty, dal připravit Lamingar hostinu a sezval přátely své, by jej s nimi prohejřil. Když bylo po hostině a již se víno pilo, podepře se Lamingar o lenoch vycpané sesle a povídá s smíchem: „Ha, ha, Kosino, rok a den je a já jsem posud zde!“ To dořekl, zčernal, svalil se na zem a víc nevzdechl.“ —

Stařena se zamlčela a po nás šel mráz. Všickni mlčeli jako pěny a muži, podepřené hlavy v dlaních, hleděli zá-dumčivě k zemi. „Ten tam nahoře soudí spravedlivě!“ řekl tiše hospodář a zvedl temné oko k modré obloze.

Sesle, s které Lamingar spadl, dlouho v zámku schována

byla; ale v pokoji, co umřel, nechtěl žádný přebývat. Měl tři sestry a ty daly na usmíření po jeho smrti tři kamenné kříže a tři kapličky na třech vrchách postavit. Okolo jednoho jsem šla; vdole je čtyřhranný podstavec, na něm kulatý sloupek a nahoře nízký křížek. Na postavci je vytesané jméno Ježíš a počet r. 1680. Za nějaký čas prodaly ty sestry panství hraběti Stadionovi a táhly jinam.

„Kterak jsem vám to, paní, povídala,“ ozvala se zase stařena, „tak mi to vypravovala jedna selka, která byla 105 let stará. Ta to slýchala od jiných pamětníků; ostatně ví o tom každé dítě zde. Také mi říkala ta stará, až bude zase jednou vojna, že nevyhrajou naši, dokud nepřijdou k tomu Psohlavci (nebo také buláci, co mají bílé šarky a na ramenou bílé šňůrky). Ale ona asi již žádná vojna u nás nebude,“ dokončila stará řeč. „Ba ani nechceme, aby jaká byla; svatý pokoj!“ ozvali se druzí.

Mnohý nezakusil té rozkoše sedět za parného dne pod košatým stromem na drnu a dívat se zelenými větvemi k modré obloze. Blaho a volno bývá člověku v tom okamžení a myšlenky jeho brzy se smělým volným ptáčetem vzhůru se vznášejí, brzy tiše jedna druhou honí, jako obláčky, které na blankytném nebi jako bílé labutě plují.

Nedávno hovila jsem si tak líbě pod květnou lípou; kam oko pohlédlo, všude se zelenalo. Steré různoznící hlasy ptactva se ozývaly se všech stran a země, ta krásná panna, zdálo se, že v zamyšlení poslouchá. Tu se přitoulá větřík, věrný záletník její, a zlehounka políbí svíží líčko; probudí se ze sna a nádra její se zachvějí. Zašuměla lípa, zavlnilo vysoké žito jako stříbrozelená hladina jezerní a mezi ním se pohyboval strakatý dav lidu, jako by na jeho vlnách ploval. —

Byl to vesnický pohřeb svobodného děvčete; ovšem smutný, ale velmi pěkný pohled naň. Napřed šli dva trubači, za nimi neslo šest droužek rakev. — Zde je způsob,

že bývá děvče od děvčat k hrobu neseno. – Vedle droužek šli jejich chlapci, každý kytku v ruce; za rakví šlo ještě šest svobodných párů a potom teprv rodiče a známí.

Děvčata měly vínky, co jsem ponejprv viděla, protože ta krásná ozdoba panen šátkům ustoupit musela, do kterých si nyní pěkné vlasy kryjí a tak se od žen nelíší. Tmavé vlasy měly kzadu zčesané a do čtyř vrkočů spletené; u zavázadla černou mašli a na konci každého vrkoče též. Potom trochu nad čelem bílý vínek na dlaň široký, zpředu krásně vyšitý aneb krajkami vysazený. Pod vrkočemi se zaváže a konce též mřížkami protkané visí kupředu. Na vrchu hlavy měla každá po rozmarynovém věnečku. Velmi ladně vyhlížely! – Bulky prý mívaly jen dva vrkoče a vínky s černým, červeným a modrým šmelcem vyšité.

Rakev byla celá červenými šátky ověšena a navrchu ležel věnec z dělaných kytek. Někdy prý dávají v šátku svázaný bochník chleba umrlému za hlavu, a ten se po pohřbu v hospodě rozkrájí a k pivu sní, ale při tom pohřbu toho nebylo. –

Když se blížili k vršku, kde jsem seděla, postavily děvčata rakev dolů, ustoupily k zadu a těch druhých šest droužek ji vzalo. Šla jsem s nimi. V nedaleké vesnici je kostel, u něho hřbitov, tam jsme zastavili. Kněz a zpěváci na nás čekali; rakev se postavila a obyčejné obřady se započaly. Když udělal kněz nad zesnulou nevěstou poslední kříž, pustili ji čtyři chlapci do ouzké komůrky. Děvčata sejmuly věnečky s hlavy, chlapci vzali kytky a posypali nimi její bíle a červeně omalované lůžko. Ruce zalomené majíc, nad hrobem sehnutá klečela máti a naříkala hlasitě: „Má ubohá Manko! Má dobrá děvečko, již mne nebudeš víc těšit. Položili tě do studeného hrobu a tvrdou hlínu naházejí na tvé dobré srdéčko, které mne tak tuze milovalo. Ó tatíčku nebeský! kterak jsi mohl takové hoře na mne dopustit.“ – Smuten stál otec, ale nemluvil slova; ruce na

prsou přeložené, díval se kalným okem do hrobu. Jen chvílemi vyvinul se hluboký vzdech ze stísněných prsou a usta se křečovitě stáhla, ale tu přikryl honem tvář širokým kloboukem, by nebylo vidět násilný jeho pláč. Přátelé těšili jak obyčejně naříkající matku, aby neplakala, že má o jeden stupeň blíž do nebe. Ale to jsou marná slova. Kdo by chtěl potěšit krvácející srdce matčino!

Smutno mi bylo, když jsem šla za sklíčenými rodiči do malého kostelíku, a mnohá trpká upomínka mi srdce sevřela. Jakž by to mohlo ale jinak u hrobu být; každý má někoho, kterého buď již oplakává, anebo se bojí ztratit. – Kněz se pomodlil, lidé se pomalu rozcházeli, a zvláště pospíchala svobodná chasa do hospody, kde památku mrtvé propili a protancovali na útraty rodičů zemřelé: tak to je způsob. Ještě jednou se zastavili rodiče u hrobu jediného miláčka, udělali tři kříže a odešli za druhými.

Já a starý bulák, který vstal od nízkého hrobu a naposled rukávem uplakané oči utřel, byli jsme poslední odcházející ze hřbitova.

„Půjďte do hospody, táto, anebo půjdem kousek cesty pospolu?“ ptám se ho.

„A což bych v hospodě řídil, žízeň nemám a chuť k tanci dávno přešla. Nebudete-li se za mne stydět, půjdem spolu.“

„Vy jste tomu dal; kdybych se za vás styděla, nebyla bych se nabídla.“ Šli jsme tedy spolu.

„Dnes se mně vaše děvčata zvláště dobře líbily, ty vínky jim rozkošně sluší,“ povídám na cestě.

„To je má řeč, ale ony mi to nevěří; nevím věru, co se s těmi šátkami ztřeštily. Panně šátek nepřísluší, ten je pro ženu. Kdybyste viděla, jak pěkně vyhlížely děvčata za mých mladých let, pro podívanou aby byly. Do pasu se pěkně stáhla, hlavu samý vrkoč, fábory a na čele čistý ví-

nek. Potom neměly krky tak zadělané; ten byl holý, kolem okruží a napřed drcek* s granátem, přes prsa nápětku,** věřte mi, každou mohl vymalovat, jak hezky vyhlížely. Ale teď, ani se na ně dívat nemohu, jako i na chlapce s krátkými vlasy a dlouhými kabáty. Ta chasa si nerozumí, a kdyby jim člověk co řekl, odpovědí, „že jim dají vlasy mnoho pletení a bulka že je studená. Chlapcům se šarka špiní a v zimě nehřeje.“ Na mou věru, ten svět se zvrátil; jaké to bývávaly zimy, a přece by nebylo vzalo děvče plenu nebo šátek na hlavu pro celý svět. Já sám jsem již přes osmdesát let stár, ale ani plášť ani šátek jsem posud na těle neměl. Nebožka Hanče, Pánbůh jí dej lehký spánek, chodila pořád s holým krkem v bulce, a jen když byla tuhá zima, vzala dlouhý kožich. Já chodíval na volání a třebaš hodinu jsem stával u okénka v lehké kazajce; na střeše praštěly zimou hřeby, a mně bylo teplo, jako po muzice. Já nevím, má-li ta chasa nyní rybí krev, anebo se za starý kroj stydí.

„To jste trefil; ohně oni mají dost, ale ta šlakovitá paráda. Vy zde o té čertici málo víte a nesmíte si na mládež přespříliš stěžovat, ale přijďte do kraje, tam uvidíte selky samé zlato a hedbáví, samou krajku a drahý šátek. Jich krásný kroj se jim zošklivil.“

„I bodejž je pan páter, pomalu budou nosit také kokrhele, ne?“ vskočil mi starý se smíchem do řeči.

„Možná dost. Věřte mně, když jsem byla před dvěma lety ve své otčině a viděla krajanky své, že jsem zlostí a lítostí div neplakala. Co jsem se natěšila, až je uhlídám v tom pěkném kroji, tu máš, ono se to hrnulo do kostela napolo po selsku, napolo po městsku ustrojené. K čemu vyhlížely! – Se šatem složí sedlák i své prosté mravy,

* Spínadlo, kterým se sepne u mužských a ženských zpředu košile, některé ženy říkají také jen spínátko.

** Pentle, šněrovaná přes prsa.

všecky staré obyčeje, písně a hry se mu zdají hloupé a *koněčně zkazí tím opičením i svou krásnou řeč*. Mysle, že mluví po selsku příliš sprostě, učí se to po měšťsku, a že bývá z většího dílu ve městech řeč pokažená, to je stará historie. Za celý den bych vám, milý tatíku, nevyprávěla všecku zkázu, která z parády pochází.“

„Oh, milá paní, však já mám z toho dobrý rozum a vím, že to za čerta nestojí, a zvláště u sedláka. Řeknu jen ku příkladu u nás; dříve si naše selky na všecko samy napředly, i na pleny, a hrubší věci i samy utkaly. Teď plátno prodají a koupí bavlněné hadry řídké jako mhlou. Ovšem to nebylo zdarma, ale člověk k tomu poznenáhla přišel, ani nevěděl jak, a byla to věc nepřezítelná. Když míval chlapec pěknou šarku a kamizolu, děvče dvě nedělní sukne, dvě zástěry a pas, měli to na kolik let a šetřili toho jako zlata. Nyní má sedlák dva soukenné kabáty, šarky a kazajky. O ženách hřích mluvit! Nemá-li dvanácte sukní, kdož ví kolik drahých šněrovaček, zástěr, plen a kabátků, není spokojena, a k tomu ještě přes chvíli cos nového. Já vám povídám, dvakrát tolik stojí ten nynější šat, a nevydrží polovic, co náš starý. Co ty selky hlav si nalámou, jak by nejlépe tu parádu vytloukly, a co hubě soust utrhnou, to mají náhrady. Sám čert je svádí, a půjde-li to tak dál a dál, sežere paráda chléb. Není divu, že nás Pánbůh tresce!“ –

Slova ta připomenula mi pověst z mého domova (blíže Krkonošských hor), kterou jsem jedenkrát v staré jedné knize zaznamenanou čtla. Za času knížete Spytihněva kopal prý se tam zlato, stříbro, železo a měď, ale bohatstvím zmarnělý lid začal penězi plýtvat a hřešit. Nosili prý u dlouhých kabátů zlaté knoflíky a ženy jejich se zlatem leskly; hodování a veselí nebylo konce a dukáty plnými hrstmi rozhazovali. Tu je Pánbůh potrestal! Prameny, z nichž se jim bohatství hojně prýštilo, se ztratily a více neukázaly, takže se brzy pro nouzi do hor utéci museli. Dlouho nato

koupil si svobodu hornickou Bartoň Svatoň ze Svatoňovic a dal kopat. Ale každého ze šacht mrtvého vytáhli. Lid nemyslel jinak, než že se v tom ukazuje prst Boží, a žádný do šacht nešel. Teprv po padesáti letech začali a dokopali se uhlí, což se tam (v Svatoňovicích) po tu dobu kope.

„Ale vy povídáte,“ přejmula jsem opět řeč, „že čert jen ženy svádí, já myslím, že nejsou muži o nic lepší, ba některý je marnější ženy.“

„Já je nezastávám, kdyby sami na marnost netrpěli, ženám by to nedovolili. Mohla by se žena aneb dcera opovážit a navěsit bláznových flandrů na sebe, aneb začít dokonce cizí kroj, já bych s ní nešel do kostela za všechny peníze. Kdyby se jen několik mužů tak opřelo, že by jim přestala chuť na parádu!“

„To je těžká věc; třebaš byl i muž pánem v domě, ženy mívají někdy tvrdé hlavičky.“

„Nu tedy bych to s ní strhal.“

„Ale, ale, kdopak bude tak mluvit. Dobře, že nás tu žádný neslyší; kdybyste se ve velkém městě proti parádě prohlásil, dají vás na rožeň jako svatého Vavřince.“

„E co, o městech ani o panstvu nemluví, když mají peněz dost, ať blázní, jim to projde. Ale sedlák má zůstat při starém, tomu je takové opičení po jiných a přílišná marnost k záhubě a nezíská tím než posměch jak doma, tak jinde. U nás je to způsob, co beztoho víte, že chodíme všickni stejně ustrojeni. Začne-li někdo novotu a druzí se mu vysmějí, rád to odloží, sic by neobstál, ale někdy se zblázní třebaš celá ves a to je potom huř vypudit.“

„Na ten způsob by to mohli ale zase odložit; kdyby jeden dva začali, šli by druzí za nimi. A to jsem vašim děvčatům již řekla stranu nošení vínku, ale žádná nechce začít.“

„Když ony si něco zamanou, to je těžko vyvracet, ale kdyby se s těmi chlapci co začít dalo, byl by tomu hned

konec; jen prohodit slovíčko, s takovou že nebudou tančit, ani o ni stát, která nevezme vínek, hned by ho vzaly. Ovšem bývají ženské někdy svévolné, ale na vás to, paní, nepadá,“ omlouval se honem starý.

„Jen nechte, vždyť já mám někdy také svou hlavičku.“

„No, no, to bude k obstání. Já myslím, že udělá děvče hochu něco k vůli, vždyť se říká: Pro milého nic těžkého, pro milou tou mírou. Věřte, že by si daly říci, dobré a rozumné slovo mnoho dokáže.“

„Jistá pravda.“

„Moje Hanče, Pánbůh jí dej věčnou radost, měla také někdy vrtochy, ale když jsem jí dal dobré slovo, byla by hned do ohně skočila. Přes padesát let jsme byli spolu a pořád svorně a pokojně, jako sto květů, ač jsme dost zkusili. Vojna byla, vojáci každou chvíli na krku, drahota, starost o živnost a všelijaké jiné trampoty nás potkaly. Ze začátku byli jsme při rodičích, a že táta bohatší nevěstu chtěl a já ho neposlechl, byly peprné hodiny; ale brzy jsem nastoupil hospodářství, a bylo lépe.“

„Tot je dost, že jste si směl Hanu vzít, když rodiče nechtěli, u vás se to zřídka stává.“

„Ono to někdy jinak být nemůže; kdyby si nevezl ten, co přejme hospodářství, bohatou, nemohl by vyplatit druhé, a statek rozdělit je věc těžká. V některých vesnicích to několik sedláků udělalo, a nemá z toho nikdo nic; už musíme zůstat při starém pořádku, chceme-li hospodářství udržet. Ovšem že si nemůže člověk vždy dle vůle ženu vzít, ale ono se přece z dvaceti jedno špatné manželství vydaří. Přijde mnoho na zvyk. Já si ovšem nedal tenkrát říci a snáze bych si byl smrt udělal, než jinou vzal. Ale Hanče byla děvče jako květ, paty jí mluvily a celý den zpívala jako zvon. Dokud byla živa, těšil mne svět, ale co umřela, stojím jako smutná bříza. Bože, co jsme se nazpívali, natancovali; teď ty staré písně a tance přestávají.

Děvčata si kupují nové písně, a ty nemají ani hlavy ani paty, ani kousek noty. Škoda věčně věkův, že to staré pomíjí.“

„Milý táto, já si kolikrát myslela, kdybych měla hodně mnoho peněz, že bych poslala tanečního mistra a malíře po Čechách, aby sebrali všechny kroje a tance. Ale o písně nemusíte mít starost, ty jsou zachované. Přijďte k nám a já vám jich ukážu tři knížky a třebaš vám je zazpívám. Milý brachu, ty jsou daleko široko známé, zpívají se před králi a císaři, a každému se líbí.“

„Tu to máme, doma řeknou, že jsou staré, v městě, že jsou hloupé, a v cizině se líbí. Ať mně ještě někdo špetne, hned mu to vyložím. Ale povězte mně, kdopak je všechny sepsal?“

„Jeden pán v Praze je sesbíral a dal vytisknout.“

„Posilň ho Pánbůh, já se za něho pomodlím – a co nejdříve se přijdu k vám podívat.“

S tou řečí jsme přišli na rozcestí, starý tatík šel na jednu, já na druhou stranu. Celou cestou jsem ale myslela, kdyby se to stalo a napravilo, co jsme si povídali a přáli. –

Malý kousek za městem na jihozápadní straně je vrch, s něhož je rozkošná vyhlídka na celé okolí. Za starodávna jmenoval se vrch ten vůbec Veselá hora, co je ale na něm kostelíček ke cti sv. Vavřinci vystavěn, říká se i vrchu na svatém Vavřinci; jen v několika dále od města ležících vesnicích užívá se starodávné jméno. Praví se, že byl kostelíček ten založen ke cti sv. Vavřinci od knížete Boleslava na poděkování za vítězství, které obdržel dne 10. srpna 955 v šumavských lesích nad Maďary, utíkajícími s Lešského pole, kde poražení byli od císaře Otta I. Dříve prý obětovali na Veselé hoře pohanští Čechové svým bohům. Vedle Veselé hory táhne se lesem pokrytý vrch Ermut. Tam jsem zamířila k osamělé myslivně, bych si u starého mys-

livce a jeho přívětivé starušky odpočinula a před deštěm se ukryla, který byl nablízku.

Než jsem s vršku dolů sešla, zastavila jsem na chvíli krok, neboť bylo položení krajiny přede mnou oku velmi příjemné. Z pozadí sahá temný les až skoro k samé myslivně, nevelkému dřevěnému, ale čistě spořádanému to stavení: zpředu je ale vrch dílem zorán, dílem travou porostlý, jakož i druhý vrch, který se hned za ním zdvihá; teprv za ním se vlní modrozelené vrchole hor a hrdě svá temena k obloze vypínají. Tu a onde je vidět sedláka, pracujícího s dobytkem v poli; sem tam sedí v svižím obilí selky, plejce trávu, a hlavy jejich s červenými šátky obvázané vyhlížejí zdálí jako makovičky. Krávy a ovce se pasou po vrchu a u lesa o strom opřen stojí pasák, zpívá a řeže píšťaly. Z předu myslivny je malá zahrádka, pleteným plotem z proutí ohražena; k zadní straně ovocný sad, jehož každý štípek květem jak mléko bílým obalen jest. Pod okny na lavici sedí starý myslivec, kouří a pokřikuje přes chvíli na pěkné dva honící psy, kteří na zeleném drnu spolu laškují; rádi by krotkou drůbež, kterou myslivcová krmí, rozplašili, kdyby se nebáli pána. Jako lehká mlha sklání se pomalu deštiček k zemi, by umdlévající občerstvil.

Myslivec se zdvihne, jak mne spatří, jde mi naproti a vede do sednice, kde i staruška přívětivě mne uvítá. Starý otevřel okno, by čerstvý chlad do sednice vál, a květiny z oken postavil ven, k nimž se přidružila jeho malá vnučka, by májovým deštěm ztropená rostla. Myslivcová přinesla zatím chléb, čerstvotou vonící máslo, sklenici mléka; sedli jsme k stolu, rozprávěli a bylo nám mílo. Když bylo po dešti, vyprovodil mne myslivec kus cesty a ukázal, kudy mám jít do vesnice, kamž jsem vlastně šla. Opět jsem musela lézt na vrch, pod nímž teprv vesnice leží. Ptáci zase zpívali, obloha byla jasná, země vydychovala tisícero vůní a já ji vssála plnou duší v sebe.

U vsi páslo několik dětí housata; těch se ptám, v kterém statku zůstává sedlák N. „To je můj dědek,“ zvolá modrooký klučina a nabídne se, že mne k němu povede. Šel napřed, já za ním a za mnou hejno dětí, které by byly rády věděly, koho to Hanton vede. Starý sedlák stál na záspí, díval se na nebe a zpíval. „I vítám vás, paní, toť se mi líbí, že k nám jdete,“ zvolal, sotva jsem do vrat vešla. „Pozdrav Bůh, jak vidím a slyším, jste vesel, táto?“ „Po takovém deštičku si můžem vždy o dvě písně víc zazpívat, to je lepší, než aby zlato padalo. Nu ale pojďme dál. Markyto, kde tě ďas má!“ volal na dceru, když mne byl do sednice dovedl. „Již jdu,“ ozval se hlas z komory, kde si bralo děvče nedělní zástěru, neboť mne byl již můj průvodčí opověděl, a nyní stál u krbu a neodvratně se na mne díval.

V okamžení vešla Markétka, děvče pěkné jak karafiát a zdravé jak višně. „Vidíte, paní, s tú divčí hospodařím, a chlapce a jednu divčí mám odbyté. Škoda, že selku tráva kryje, ta by vás byla ráda viděla. No, umřít musí každý, ona to přestála, a já půjdu dost brzy za ní. Hbitě, Markéto, nestůj, chléb přines, pomazánku, med a smetanu, paní si vezme dle líbosti“; tak poroučel táta a setřel slzu, která mu do oka vstoupila. – Všecko namítání a odporování proti hostinnosti je marné, a kdyby člověk nechtěl jíst, zamoutil by hospodáře, který by si to za nečest pokládal, aby si host u něho ani chleba neukrojil.

„Táto! to je ta paní, co nám ty hezké knížky půjčila?“ ptalo se děvče, když bylo všecko sneslo. „Pročpak nepošlete tátu pro jinou, když se vám líbila?“ povídám. „Milá paní, někdy mně ty staré nohy nechtí slůžit, a než člověk na Veselú horu vyleze, sklesnou; nyní beztoho čtání přestává.“ „Až to bude moct jen být, příběhnu sama k vám,“ řekla Markétka a já ji pobídla, aby jen přišla.

Již mnohokrát jsem slyšela o svatojanských ohních (na sv. Jana Křtitele) povídat, ale něco bližšího o tom mi nikdo

povědít nemohl. Ptám se tedy starého sedláka, zdali by on o tom co věděl. „Ba právě že vím, za mých mladých let jsme to dělávali, ale to jsme říkali ‚Jana pálit‘. Mladá chasa, trochu odrostlá, sebrala se a nanosila buď na přílohy (ouhor) aneb na pastvištata dříví, narovнала je do hranice a zapálila; když hořela hranice plamenem, vzali jsme se za ruce a výskajíce okolo ohně jsme skákali, a naposled, když se byla hranice snížila, chlapci i přes oheň skákali. Já byl již hospodářem, ještě jsme pálili Jana, potom se to ale nevím z jaké příčiny ouředně zapovědělo a od té doby to u nás pomalu pomíjelo. Nyní to dělají jen pohraniční Němci.“ „A jaké písne jste při tom zpívali?“ „Co komu napadlo, někdy jsme výskali bez ladu a skladu.“

To mi tatík povídal, a když jsme si ještě chvíli porozprávěli a já se k odchodu měla, vzal starý klobouk a šarku a pravil, že půjde na kus se mnou. — „Nač máte před chlívem ten drn?“ ptám se venku Markétky. „I to dala naše stará děvka, aby kouzelnice kravám neučarovaly. Navečer před prvním májem se ten drn položí a svěcenou vodou pokropí; kdyby kouzelnice přišla, nesmí drn překročit, dokud všecku travičku nespočítá; než je s tím hotova, kohout zakokrhá a ona více žádné moci nemá. Ale táta říká, že to hřích čárám věřit.“ Já přisvědčila tatíkově řeči a povíдалa jí příklady, jaké následky někdy z pověr pocházejí.

Před vraty mi padly do očí nastavěné po vesnici máje, které jsem byla prv přehlídla. Před statky v zemi zaraženy stály štíhlé vysoké smrčiny, jen košatý vrcholek byl celý nechán; ostatně byly všechny větve olámaný. Vždy kus a kus je kora oloupána a kus nechána, ale zšíří pentle v kolo vyřezána. Na zeleném vršku byly navěšené různobarevné fábory z harasu; nejkrásněji okrášlen byl máj u statku Markétky. „Je to zde způsob, stavět máje?“ ptám se. „To je u nás tak ve zvyku. V noci na prvního máje postaví se,

kde jsou svobodná děvčata ve statku, máj. Má-li děvče milého, postaví ho ten; nemá-li žádného, postaví ho domácí chasa. Které děvče by nemělo máj, té by se druhé vysmály. Nechce-li se dát chlapec zahanbit, vystrojí máj co nejpěkněji všelikými tretky. Někdy neví děvče ani, kdo jí máj postavil.“ „Vy to také nevíte, Markétko?“ šeptám děvčeti. Usmála se, sklopila oči, a když je ke mně pozdvihla, čtla jsem v nich zřetelnou odpověď na moji otázku. – Jen aby tatíková špekulace květ lásky tvé nezničila! přála jsem v duchu hezkému děvčeti, když jsem se s ní loučila.